MATEMATIKA

3. letnik – splošna gimnazija

Jan Kastelic

Fakulteta za matematiko in fiziko, Univerza v Ljubljani

22. november 2023

Vsebina

- Motne funkcije
- @ Geometrijski liki
- Geometrijska telesa
- Polinomi in racionalne funkcije
- Stožnice

2/63

Section 1

Kotne funkcije

3/63

- Motne funkcije
  - Kotne funkcije poljubnih kotov
  - Izrazi s kotnimi funkcijami
  - Adicijski izreki
  - Posledice adicijskih izrekov
  - Grafa funkcij sinus in kosinus
  - Grafa funkcij tangens in kotangens
  - Krožne funkcije
  - Trigonometrijske enačbe
  - Problemske naloge
  - Naklonski kot premice, kod med dvema premicama
- 2 Geometrijski lik
- Geometrijska telesa
- 4 Polinomi in racionalne funkcije

4/63

Stopinje in radiani

Radian

Loku na krožnici, ki je enako dolg kot polmer krožnice, pripada središčni kot, velik 1 radian.

$$1 \text{ rad} = \frac{180^{\circ}}{\pi} \doteq 57, 3^{\circ}$$

Pretvorba med stopinjami in radiani

Naj bo φ kot podan v radianih, ϕ pa njemu pripadajoči kot podan v stopinjah. Potem velja:

$$\varphi = \frac{\pi}{180^{\circ}} \phi$$

in

$$\phi = \frac{180^{\circ}}{\pi} \varphi.$$

ロト 4回 ト 4 重 ト 4 重 ト 9 9 (*)

5/63

Kotne funkcije v pravokotnem trikotniku

Sinus kota α je količnik med kotu α nasprotno kateto in hipotenuzo:

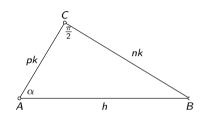
$$\sin \alpha = \frac{\text{nasprotna kateta}}{\text{hipotenuza}}.$$

Kosinus kota α je količnik med kotu α priležno kateto in hipotenuzo:

$$\cos \alpha = \frac{\text{priležna kateta}}{\text{hipotenuza}}.$$

Tangens kota α je količnik med kotu α nasprotno kateto in priležno kateto:

$$\tan \alpha = \frac{\text{nasprotna kateta}}{\text{priležna kateta}}.$$

Kotangens kota α je količnik med kotu α priležno kateto in nasprotno kateto:

$$\cot \alpha = \frac{\text{prile}\check{\text{z}}\text{na kateta}}{\text{nasprotna kateta}}.$$

←□▶←□▶←□▶←□▶□ ♥9<</p>

6/63

22. november 2023

Kotne funkcije komplementarnih kotov

Sinus kota je enak kosinusu komplementarnega kota in obratno.

$$\sin\left(\frac{\pi}{2} - \varphi\right) = \cos\varphi$$

$$\cos\left(\frac{\pi}{2} - \varphi\right) = \sin\varphi$$

Tangens kota je enak kotangensu komplementarnega kota in obratno.

$$\tan\left(\frac{\pi}{2} - \varphi\right) = \cot\varphi$$

$$\cot\left(\frac{\pi}{2} - \varphi\right) = \tan\varphi$$

(ロ) (個) (注) (注) (注) のQ(()

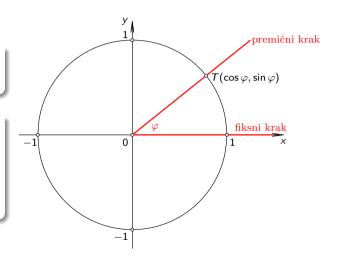
7/63

Kotne funkcije v enotskem krogu

Enotska krožnica je krožnica s polmerom ene enote in s središčem v koordinatnem izhodišču.

Kot φ z vrhom v koordinatnem izhodišču:

- prvi (fiksni) krak kota leži na pozitivnem delu abscisne osi;
- drugi (premični) krak določa velikost kota in leži v enem izmed štirih kvadrantov.

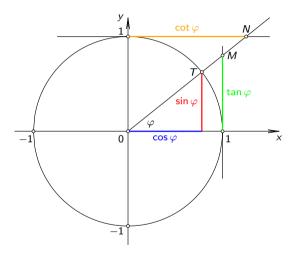
8 / 63

Sinus kota φ je enak oridnati presečišča premičnega kraka z enotsko krožnico.

Kosinus kota φ je enak abscisi presečišča premičnega kraka z enotsko krožnico.

Tangens kota φ je enak ordinati presečišča premičnega kraka z navpično tangento enotskega kroga v točki (1,0).

Kotangens kota φ je enak abscisi presečišča premičnega kraka z vodoravno tangento enotskega korga v točko (0,1).

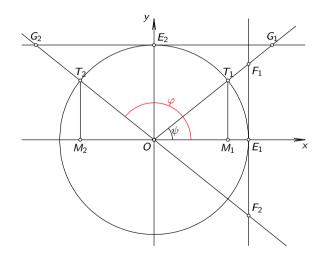
Vrednosti kotnih funkcij nekaterih kotov

φ [rad]	φ [°]	$\sin arphi$	$\cos arphi$	anarphi	$\cot arphi$
0	0	0	1	0	/
$\frac{\pi}{6}$	30°	$\frac{1}{2}$	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	$\frac{\sqrt{3}}{3}$	$\sqrt{3}$
$\frac{\pi}{4}$	45°	$\frac{\sqrt{2}}{2}$	$\frac{\sqrt{2}}{2}$	1	1
$\frac{\pi}{3}$	60°	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\sqrt{3}$	$\frac{\sqrt{3}}{3}$
$\frac{\pi}{2}$	90°	1	0	/	0
π	180°	0	-1	0	/
$\frac{3\pi}{2}$	270°	-1	0	/	0

(ロ) (回) (目) (目) (目) (O) (O)

10/63

Kot med $\frac{\pi}{2}$ in π

Sinusa suplementarnih kotov sta enaka; kosinusa suplementarnih kotov sta nasprotno enaka.

$$\sin\left(\pi - \psi\right) = \sin\psi$$

$$\cos\left(\pi-\psi\right)=-\cos\psi$$

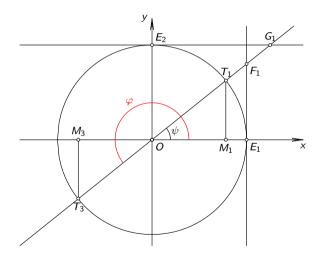
Tangensa in kotangensa suplementarnih kotov sta nasprotno enaka.

$$\tan (\pi - \psi) = -\tan \psi$$

$$\cot (\pi - \psi) = -\cot \psi$$

ロト 4回ト 4 きト 4 き ト うらぐ

Kot med π in $\frac{3\pi}{2}$

Sinusa in kosinusa kotov, ki se razlikujeta za π , sta nasprotno enaka.

$$\sin\left(\pi + \psi\right) = -\sin\psi$$

$$\cos\left(\pi+\psi\right)=-\cos\psi$$

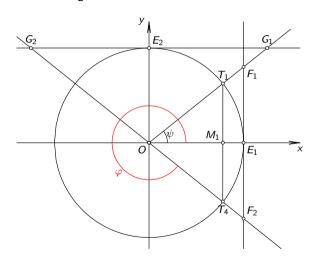
Tangensa in kotangensa kotov, ki se razlikujeta za π , sta enaka.

$$\tan(\pi + \psi) = \tan\psi$$

$$\cot (\pi + \psi) = \cot \psi$$

ロトイタトイミトイミト ミ からぐ

Kot med $\frac{3\pi}{2}$ in 2π

$$\sin(2\pi - \psi) = -\sin\psi$$
$$\cos(2\pi - \psi) = \cos\psi$$
$$\tan(2\pi - \psi) = -\tan\psi$$
$$\cot(2\pi - \psi) = -\cot\psi$$

$$\sin(-\psi) = -\sin\psi$$
$$\cos(-\psi) = \cos\psi$$
$$\tan(-\psi) = -\tan\psi$$
$$\cot(-\psi) = -\cot\psi$$

13/63

Kotne funkcije poljubnih kotov

4□ ト 4回 ト 4 三 ト 4 三 り 9 ○ ○

14/63

Izrazi s kotnimi funkcijami

←□ → ←□ → ← = → ← = → へ へ ○

15 / 63

Adicijski izreki

16/63

Posledice adicijskih izrekov

4□ > 4□ > 4 = > 4 = > = 9 < ○</p>

17 / 63

Grafa funkcij sinus in kosinus

4 D > 4 D > 4 E > 4 E > E 900

22. november 2023

18 / 63

Grafa funkcij tangens in kotangens

19/63

Krožne funkcije

20 / 63

Trigonometrijske enačbe

4□ > 4回 > 4 直 > 4 直 > 直 9 9 ○

21 / 63

22. november 2023

Problemske naloge

22 / 63

22. november 2023

Naklonski kot premice, kot med dvema premicama

4 D > 4 A > 4 B > 4 B > B 9 Q Q

23 / 63

Section 2

Geometrijski liki

24 / 63

- Motne funkcije
- Geometrijski liki
  - Obseg in ploščina
  - Obseg in ploščina kvadrata in pravokotnika
  - Obseg in ploščina trikotnika
  - Obseg in ploščina paralelograma
  - Obseg in ploščina trapeza in deltoida
  - Obseg in ploščina pravilnega večkotnika
  - Obseg in ploščina kroga
- Geometrijska telesa
- Polinomi in racionalne funkcije
- Stožnice

25 / 63

Obseg in ploščina

◆ロト ◆団 ト ◆ 豆 ト ◆ 豆 ・ 夕 ♀ ○

26 / 63

Obseg in ploščina kvadrata in pravokotnika

4 D > 4 A > 4 B > 4 B > B 9 Q Q

27 / 63

Obseg in ploščina trikotnika

4□ > 4□ > 4 = > 4 = > = 90

28 / 63

Obseg in ploščina paralelograma

4 D > 4 A > 4 B > 4 B > B = 900

29 / 63

Obseg in ploščina trapeza in deltoida

30 / 63

Obseg in ploščina pravilnega večkotnika

31 / 63

Obseg in ploščina kroga

4□ > 4回 > 4 直 > 4 直 > 直 9 9 ○

32 / 63

Section 3

Geometrijska telesa

33 / 63

- Motne funkcije
- 2 Geometrijski liki
- Geometrijska telesa
  - Površina in prostornina
  - Pokončna prizma
  - Pokončni valj
  - Pokončna piramida
  - Pokočni krožni stožec
  - Korgla
  - Primerjava pokonnih teles
  - Poševna telesa
  - Prisekana telesa
  - Vrtenine
- Polinomi in racionalne funkcije

34 / 63

Površina in prostornina

35 / 63

Pokončna prizma

←□ → ←□ → ← □ → ← □ → □ → □

36 / 63

22. november 2023

MATEMATIKA Jan Kastelic (FMF)

Pokončni valj

←□ → ←□ → ← = → ← = → へ へ ○

 Jan Kastelic (FMF)
 MATEMATIKA
 22. november 2023
 37/63

Pokončna piramida

←□ → ←□ → ← = → ← = → へ へ ○

 Jan Kastelic (FMF)
 MATEMATIKA
 22. november 2023
 38/63

Pokočni krožni stožec

4□ > 4□ > 4 = > 4 = > = 90

39 / 63

22. november 2023

Krogla

40 / 63

Primerjava pokončnih teles

←□ → ←□ → ← = → ← = → へ へ ○

41/63

Poševna telesa

22. november 2023

Jan Kastelic (FMF)

Prisekana telesa

43 / 63

Vrtenine

22. november 2023

Section 4

Polinomi in racionalne funkcije

45 / 63

- Polinomi in racionalne funkcije
  - Polinomi
  - Računanje s polinomi
  - Ničle polinoma in Hornerjev algoritem
  - Graf polinoma
  - Polinomska neenačba
  - Metoda bisekcije
  - Racionalna funkcija
  - Racionalna neenačba
  - Modeliranje s polinomsko in racionalno funkcijo

22. november 2023

Polinomi

4□ > 4□ > 4 = > 4 = > = 90

Računanje s polinomi

4□ > 4□ > 4 = > 4 = > = 9 < ○</p>

 Jan Kastelic (FMF)
 MATEMATIKA
 22. november 2023
 48/63

Ničle polinoma in Hornerjev algoritem

49 / 63

Graf polinoma

←□ → ←□ → ← = → → ● → → へ○

50 / 63

Polinomska neenačba

4□ > 4□ > 4□ > 4□ > 4□ > □
900

51/63

Metoda bisekcije

◆□ ト ◆□ ト ◆ 重 ト ◆ 重 ・ 夕 Q ②

52 / 63

Racionalna funkcija

4□ > 4□ > 4 = > 4 = > = 9 < ○</p>

53 / 63

Racionalna neenačba

54 / 63

22. november 2023

Modeliranje s polinomsko in racionalno funkcijo

55 / 63

Section 5

Stožnice

- Kotne funkcije

- Stožnice
  - Krožnica
  - Elipsa
  - Hiperbola

  - Parabola
  - Krivulje drugega reda
  - Iracionalna enačba

57 / 63

Krožnica

Krožnica

58 / 63

Elipsa

Elipsa

Hiperbola

Jan Kastelic (FMF)

Parabola

61/63

Krivulje drugega reda

62 / 63

Iracionalna enačba

63 / 63